

УДК 336.2 : 336.012.23

**СУТНІСТЬ БАЗОВИХ ПОНЯТЬ ТЕОРІЇ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ**

*С. М. Голубка, д. е. н., професор, ДВНЗ «Університет банківської справи», holubkas@ukr.net
А. А. Чинчик, здобувач, Львівський торговельно-економічний університет*

У статті проаналізовано основні поняття теорії оподаткування. Доведено важливість наукових обґрунтувань основних економічних категорій як рушія розвитку, у контексті чого досліджено сутність податків, податкової системи, податкової політики, доктрини оподаткування з акцентом на управлінський і системний підходи. Зазначено, що сам по собі податок не має достатнього функціонального навантаження, а його значимість посилюється у видовій різноманітності, що відображається в податковій системі. Правову визначеність і процедуру стягнення податків забезпечує податкова політика. Розкрито значимість доктрини оподаткування, яка трактується як сукупність поглядів щодо витоків формування податку, його джерел та еволюційного розвитку. Враховуючи динамічність сучасного соціально-економічного розвитку вказано на необхідність визначення нових підходів до організації системи податків у світлі нових викликів та їх дослідження.

Ключові слова: податок, податкова система, податкова політика, доктрина, доктрина оподаткування, фінансово-економічна думка.

Постановка проблеми. В сучасних умовах в Україні відбувається складний процес реформування організації і функціонування податкової системи, її оптимізації і пристосування до соціально-економічних умов, з метою виконання завдань держави у сфері фіскальної політики. Для здійснення системних перетворень, що відбуваються в Україні, стає вкрай необхідним вивчення не тільки досвіду інших, більш розвинутих, країн, але й власних, українських, вчень,

думок, ідей, теорій, якими досить багата українська економічна думка.

Тому, на шляху перетворень на краще, слід враховувати, передусім, власний досвід, теоретико-методологічні основи, які здобуті та здобуваються українськими науковцями та державними діячами. Історія українського народу, його господарювання та оподаткування на рідних землях, нараховує багато століть, однак історія української державності не є значною. Це обумовлює

необхідність більш глибокого вивчення розвитку оподаткування на українських землях для розуміння більш якісного та інтенсивного розвитку сучасної України.

Актуальність даного дослідження доводить необхідність узагальнення функціональної сутності економічної категорії «податок» з акцентом на управлінський та системний підходи, що його розкривають такі економічні категорії як «податкова система», «податкова політика» і «доктрина оподаткування».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Результати проведеного дослідження базуються на напрацюваннях українських і зарубіжних вчених, які розкривають сутність оподаткування та еволюцію його сприйняття. Це як провідні вітчизняні (Т. Єфименко [1–3], М. Кармаліта [4], Олейнікова [5], А. Соколовська [3, 6], В. Стрельцов [7], В. Федосов [8]) та зарубіжні (Дж. Алм [9], Ч. Баллард [10], Л. Картоу [11], А. Оглей [12]) науковці, так і нові ідеологи податкового вчення в Україні (Ю. Турянський [13], О. Фрадинський [14] та інші).

Формулювання мети статті. Метою статті є наукове обґрунтування функціональної сутності базових понять теорії оподаткування в українській фінансово-економічній науці.

Цілями публікації з огляду на поставлену мету будуть наступні:

– здійснити науковий огляд основних підходів учених до трактування основних категорій теорії оподаткування;

– уточнити гомологічність та гармонізацію економічних категорій «податок», «податкова система» і «податкова політика» та «доктрина оподаткування», дати їх теоретико-методологічне обґрунтування;

– розкрити актуальні напрями подальших досліджень у галузі теорії оподаткування з розумінням імовірних трансформацій їх функціональної значимості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш цінним досвідом в оподаткуванні, який можна застосувати і в теперішній час, постає досвід економічних реформ, включаючи реформи оподаткування в різні часи розвитку України.

Враховуючи особливий вклад україн-

ських вчених у теоретико-методологічні засади оподаткування, його системний виклад та практичне застосування ідей та принципів, слід розглядати цю сукупність напрацювань як «доктрину оподаткування».

Визначення поняття доктрини, як такої, є різним, в залежності від інтерпретації наукового підходу до такого визначення, але її основою є переклад з латинської мови (лат. *doctrina* – учення, *doctor* – учитель [15]).

Філософська енциклопедія за авторством В. Кемерова визначає доктрину як авторитетне вчення; сукупність принципів; систему теоретичних положень про будь-які межі явищ; систему бачень будь-якого вченого чи мислителя [16]. Тлумачний словник російської мови Д. Ушакова визначає термін «доктрина» як вчення, наукове, філософське або політичне твердження, положення [17]. В Новому тлумачно-словотворчому словнику російської мови Т. Єфремової доктрина – це сукупність офіційно прийнятих бачень на будь-яку проблему та характер засобів її вирішення [18].

У своєму дослідженні Г. Анісімова робить висновок, що доктрина є категорією, якою оперують суспільствознавчі науки; при її розгляді й намаганні навести наукове визначення використовують такі поняття, як учення, основні ідеї, задум, теорія, наука, система поглядів, а іноді вона розглядається і як синонім терміну «концепція» (отже, наведені вище категорії у багатьох випадках сприймаються як тотожні) [19]. Однак, ні ідеї, ні теорії, ні концепції не визнавалися джерелами права, тоді як за доктриною такий статус закріпився як у національних, так і в міжнародних правових системах [4, с.18]. Таким чином, вирізняється дуже важлива ознака доктрини як регламентованого правового принципу.

В. Стрельцов у результаті вивчення поняття «доктрина» приходять до висновку, що її можна розглядати як: результат наукового пізнання, певну частину науки; рамки впровадження державної внутрішньої і зовнішньої політики; догматичне уявлення, завдяки якому забезпечуються захист або дотримання застарілої та відірваної від життя ідеології, схоластичних поглядів, які слугують знаряддям підтримки існуючого полі-

тичного режиму [7, с.38].

Із цих визначень, з одного боку, бачимо основні сфери його використання. З іншого боку, виявляється доволі розгорнуте трактування доктрини, що супроводжується плутаниною його вживання різними науковцями.

Але, не зважаючи на важливість вивчення, осмислення та систематизації суспільно-економічних процесів, розвитку тео-

ретико-методологічних засад, ідей та поглядів вчених в частині оподаткування, економічна категорія «доктрина оподаткування» залишається й досі не визначеним. Через, те на основі аналізу теоретичних підходів українських вчених до визначення поняття «доктрина» запропоновано розглянути засади поняття «доктрина оподаткування» (рис. 1).

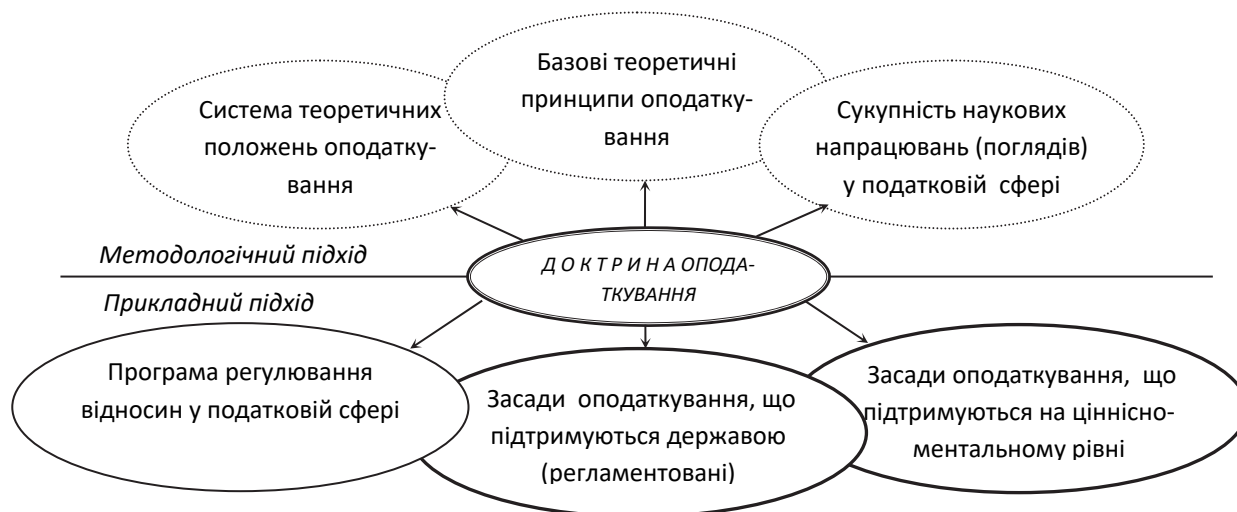

Рис. 1. Теоретичні засади до розгляду поняття «доктрина оподаткування»
Джерело: авторська розробка

Для узагальнення розгляду поняття «доктрина оподаткування» нами виділено:

1) методологічний підхід: доктрина окремих наукових шкіл течій, науковців, політичних діячів;

2) прикладний підхід: суб'єкт – держави (національна, політична – лібералізму, консерватизму і т.д.), регіону, суспільства (соціальна), церкви (релігійна – християнська, ісламська і т.д.); сфера – військова, правова (цивілістична, конституційна, судова), зовнішньоекономічна, екологічна, культурна (мультикультуралізму), освіти, спорту, економіки і фінансів (бюджетна, податкова); сфера економіки – промисловості, сільського господарства, послуг і т.д.; виробництва, споживання; ціль – безпеки (продовольча, гуманітарна, демографічна, інформаційна, енергетична і т.д.), інтеграції, технологічності і т.д.; процес – управління (державного), регулювання (економіки, ринку, ринкових перетворень), стабілізації, розвитку і т.д.

Виходячи з важливості впровадження такої економічної категорії як «доктрина

оподаткування» з метою подальшого розвитку вивчення, осмислення та систематизації теоретико-методологічних вчень, ідей, поглядів та основоположних принципів вчених про оподаткування, в їх сукупності, що стоять в основі розвитку теорії оподаткування, слід погодитись з наступним твердженням про необхідність визначення цієї економічної категорії.

«Доктриною оподаткування» слід вважати сукупність вчень, теорій, поглядів, ідей, думок та основоположних принципів у фінансово-економічній думці, на основі яких розвивається теорія оподаткування з одного боку, а з іншого – служить джерелом наукового пізнання, зокрема історичного аспекту фінансово-економічної науки.

Вважаємо за необхідне доказову базу даного твердження формувати виходячи з того, що в економіко-історичному аспекті – розвиток доктрини оподаткування в українській фінансово-економічній думці розглядається як еволюційний процес в контексті теорії оподаткування.

Фундаментальними термінами, які використовуються в теорії оподаткування, є «податок», «податкова система» та «податкова політика». Теоретико-методологічне обґрунтування сутності економічних категорій «податок», «податкова система» і «податкова політика» залишається актуальним напрямом наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. З одного боку, їх теоретична сутність розкрита з найрізноманітніших точок зору, зокрема з управлінської і системної, що є провідними фокусами наукових пошуків. З іншого – динамічність економічного розвитку, яка супроводжується принциповими трансформаціями різних типів взаємовідносин та організації людського життя, вимагає нового смислового навантаження в теорії оподаткування. У зв'язку з цим, вивчення сутності економічних категорій «податок», «податкова система» і «податкова політика» як основних понять, які взаємодоповнюються в практичному сенсі, з урахуванням нових викликів економічного розвитку, входить у коло актуальних напрямів сучасних наукових досліджень у галузі фінансів, державного регулювання економіки і економічної теорії.

Розглянемо далі дискурс, щодо економічних категорій «податок», «податкова система» і «податкова політика». В основу перших наукових уявлень про податок було покладено початкові податкові форми взаємовідносин держави, в особі верховної влади, та громадян, які базувались на практичному досвіді оподаткування того часу [13; 14, с.17]. Ще Адам Сміт наприкінці XVIII століття писав, що податок – це тягар, що накладається державою у формі закону, який передбачає його розмір і порядок сплати [20, с.587].

Інституціоналізація ринкових відносин і формування нових підходів державного регулювання економіки посилили регулюючу функцію податків. Податки почали розглядатись як одна із форм економічних відносин з розподілу та перерозподілу національного доходу відповідно до потреб фінансування державних витрат; фактично вони стали економічним фундаментом функціонування держави та найважливішою формою регулювання ринкових відносин [8, с.48].

У вітчизняній науковій літературі дискутується питання щодо дефініції податків, акцентуючи увагу на їх основних властивостях. Так, Ю. Оніщик підкреслює правову основу податків зазначаючи, що податки і збори є платежами публічно-правового характеру, формою відчуження приватної власності на користь держави, що потребує їх чіткої правової регламентації [21, с.33]. Поширеним є акцент на примусову основу оподаткування. Зокрема, у працях Г. Бех та Н. Кучерявенко податок розглядається як форма примусового відчуження результатів діяльності суб'єктів, що реалізують свій податковий обов'язок у державну чи комунальну власність, який вноситься в бюджет відповідного рівня на підставі закону та виступає як обов'язковий, нецільовий, безумовний, безоплатний та безповоротний платіж [22, с.12]. У дослідженнях П. Мельника податок визначається як: законодавчо оформлена, примусова форма отримання державою частки вартості ВВП, фінансовий гарант виконання державою її суспільних функцій, інструмент регулювання економічного розвитку [23, с.57].

Поруч з акцентом на примусову природу податку, в дослідженні З. Берези розглядається один з важливих аспектів для визначеної теми, податок подано як суспільно-соціальну категорію: стягнення податків пов'язане із соціальним статусом (рівнем добробуту) конкретних платників податку; через сплату податків реальні доходи понижуються, але у разі отримання від держави суспільних благ та трансфертних платежів реальний добробут покращується [24, с.79].

Таким чином, у сутнісному трактуванні податку є доволі різні визначення. У зведеному аспекті податок зазвичай розглядається як примус. Водночас, у розвинених суспільствах відбувається важливий перехід від розгляду податків як форми стягнення ресурсів до їх розуміння як системи відносин. Але, в аспекті, що розглядається, актуальним є визначення податку в управлінському контексті. У першу чергу, це обов'язкові платежі, які держава використовує з метою їх подальшого перерозподілу. Це надає змогу надати власне визначення економічній категорії «податок», згідно якого останній – це інструмент держави для ре-

гулювання соціально-економічних відносин, використання якого закріплене законодавчо та дозволяє державі утверджувати право стягнення і перерозподілу фінансових ресурсів згідно поточних потреб.

Авторське визначення податку демонструє як проявляється гнучкість податкового інструментарію зі спроможністю постійної переорієнтації цільового використання залежно від нових умов, як популяризується сприйняття податків як громадянського обов'язку та способу підвищення загального рівня добробуту. Визначення 1 також надає змогу дати сучасні трактовки економічним категоріям «податкова система» і «податкова політика», які розкривають особливості організованої мобілізації ресурсів з допомогою податків та подальшого їх перерозподілу.

Якщо податкова система являє собою сукупність встановлених у країні податків, зборів і платежів, які взаємно пов'язані між собою та органічно доповнюють один одного, але мають різну цілеспрямованість [25, с.116], то податкова політика є діяльністю державних органів влади, що спрямована на встановлення, регламентування, справляння податків шляхом розподілу і перерозподілу ВВП, з метою формування централізованих фондів і виконання функцій, покладених на державу [26, с.287].

Науковий дискурс щодо податкової системи стосується визначення її сутності та принципів організації.

Щодо цього сучасні вітчизняні економісти дискутують, розглядаючи податкову систему таким чином:

– як сукупність встановлених у країні податків, зборів і платежів, які взаємно пов'язані між собою та органічно доповнюють один одного, але мають різну цілеспрямованість [25, с.116];

– як вимірник конкретних умов країни – рівня розвитку економіки, соціальної сфери, зовнішньої і внутрішньої політики, традицій народу, географічного положення тощо [27, с.42];

– як фактор розвитку економіки, формування повноцінних суб'єктів ринкової економіки з одночасним поступовим розв'язанням проблеми скорочення дефіциту бюджету й досягнення фінансової стабі-

лізації з поступовим переходом до економічного зростання [28, с.307]. Таким чином, у прикладному сенсі податкова система відображає набір податків, зборів, платежів, порядок сплати яких є законодавчо встановленим. Виходячи з цього визначення, ретроспективний огляд становлення податкової системи в Україні включає:

– визначення переліку податків, зборів і платежів, які сплачувались певними суб'єктами у визначених обсягах до різних рівнів бюджетів (інститутів);

– визначення механізмів стягнення податків, зборів і платежів;

– вивчення законодавчої основи встановлення і стягнення податків, зборів і платежів.

Як стверджують Р. Тульчинський та М. Змієнко, податкова система має відображати конкретні умови країни: рівень розвитку економіки, соціальної сфери, зовнішньої і внутрішньої політики, традицій народу, географічне положення і безліч інших чинників. У зв'язку з цим склад податкової системи, структурні співвідношення окремих податків, порядок їх обчислення, форми розрахунків, організація податкової служби можуть значно відрізнятись в різних країнах [27, с.42]. Схожий підхід у О. Ревенко з його обґрунтуванням того, що не існує податкової системи, котра б задовольняла усіх платників податків і державу в цілому одночасно. Суб'єктивний фактор є дуже важливим, тому при побудові податкової системи і зміні положень податкової політики вкрай необхідно враховувати ментальність та психологічні аспекти реакції суспільства на впроваджені зміни [29, с.73].

Дискусійним також є деякі аспекти організації податкової системи. Н. Вахновська відмічає, що податкова система має сприяти розвитку економіки, формуванню повноцінних суб'єктів ринкової економіки з одночасним поступовим розв'язанням проблеми скорочення дефіциту бюджету й досягнення фінансової стабілізації з поступовим переходом до економічного зростання [28, с.307]. За результатами свого дослідження М. Штань робить висновки, що Україна потребує нової стратегії реформи податкової системи. Ефективна податкова система має забезпечувати узгодження інтересів держави,

суб'єктів господарювання та регіонів з урахуванням існуючого співвідношення у рівнях їх розвитку і реальних можливостей, а також створити такі умови ведення підприємницької діяльності, які покликані сприяти більш повному використанню резервів забезпечення стійкого економічного зростання в Україні [30]. Тобто, простежується апелювання до неефективної організації податкової системи в Україні, яка орієнтована на нівелювання бюджетного дефіциту і скорочення державного боргу, натомість, постійно бракує прогресивного підходу до мобілізації фінансових ресурсів з наступним їх перерозподілом в інноваційній сфері. Слід особливо підкреслити, що перерозподіл ресурсів наразі орієнтований на задоволення базових соціальних потреб суспільства, а не спрямовується на підтримку конкурентоспроможного бізнес-середовища та розвиток стратегічних видів економічної діяльності.

З огляду на затребувану функціональність податкової системи в Україні, доцільно розглядати її у фокусі не стільки певної сукупності податків, але й принципів їх справляння. Таким чином можемо надати власне визначення економічної категорії «податкова система», під якою пропонуємо розуміти цілісний та обґрунтований підбір податків, зборів, обов'язкових платежів в установленому законом порядку механізму їх нарахування і стягнення, що в кінцевому результаті повинно забезпечувати мобілізацію фінансових ресурсів на соціально-господарські потреби.

А так, як податкова система розглядається у нерозривному зв'язку з податковою політикою, та у цьому контексті фахівці справедливо зазначають, що податкова система є засобом реалізації податкової політики. Тому розкриття теоретико-прикладних аспектів реалізації податкової політики залишається актуальним напрямом сучасних досліджень у теорії податків, що часто зумовлено «конфліктною» основою регульованого впливу на процес оподаткування. Як зазначає О. Ревенко, при формулюванні основних положень податкової політики виникає проблема вирішення конфлікту інтересів (наприклад, між державою і платником податків), оскільки найчастіше поліпшення

положення однієї групи відносин відбувається за рахунок погіршення іншої. Дійсне поліпшення умов існування можливе лише тоді, коли певні заходи (зміни, реформи) підвищують добробут усіх, або коли добробут одних поліпшується, а інших не погіршується [29, с. 73]. Цілком очевидним є те, що завдання податкової політики полягає в забезпеченні необхідних обсягів надходжень до бюджетів усіх рівнів для виконання функцій держави, одночасно спонукаючи економічних агентів орієнтувати бізнес-діяльність у напрямках, котрі є пріоритетними для сильної, конкурентоспроможної держави [31, с. 9; 1].

В контексті статті, розуміння податкової політики слід посилювати в значенні суспільної довіри, формування громадянського обов'язку сплати податків. Виходячи з цього, можемо надати власне визначення економічної категорії «податкова політика», під якою пропонуємо розуміти систему заходів органів влади у різнорівневій взаємодії з приводу використання податкового інструментарію для мобілізації фінансових ресурсів й формування бюджетних фондів, що надалі дозволить здійснювати обґрунтований перерозподіл коштів з метою задоволення необхідних суспільних потреб.

У даному контексті потрібно звернути увагу на взаємоузгодженість податкової політики і бюджетної політики, які є дуже взаємозалежні сфери державного впливу. Податкова політика держави є невід'ємною складовою фіскальної політики, охоплюючи два аспекти: формування державного бюджету і власне стягнення податків згідно зі всіма елементами податкової системи [32]. Водночас слід погодитися з О. Тімарцевим, що коли предметом бюджетного права є суспільні відносини, які виникають у процесі складання, розгляду, затвердження та виконання бюджетів по доходах і видатках, то предметом податкового права є суспільні відносини, що виникають у процесі встановлення податків та зборів, їх елементів, адміністрування податків і зборів, податкового боргу, звітування про справляння податків і зборів (у межах бюджетного процесу), а також контролю за дотриманням податкового законодавства [33, с.22].

Окрім тісної узгодженості з бюджет-

ною політикою, податкова політика реалізується у фокусі інших сфер впливу держави. У цьому питанні українські науковці розходяться у своїх поглядах: окремі з них відстоюють складовість податкової політики у структурі економічної, інші – фінансової. Водночас є вчені, які державну податкову політику виділяють як окремий напрям загальнодержавної політики або структурний елемент економічної політики держави. Опис наукового дискурсу щодо цього представлений у дослідженні О. Корецького, який пропонує розглядати податкову політику як частину бюджетної, яка в свою чергу є структурним напрямом державної фінансової політики [34 с.209].

Висновки. Результатом проведеного дослідження стало обґрунтування функціональної сутності базових понять теорії оподаткування в українській фінансово-економічній науці на основі чого удосконалено її категоріальний апарат в частині формулювання авторських визначень понять «доктрина оподаткування», «податок», «податкова система», «податкова політика».

Доведено, що економічну категорію «податок» за своєю сутністю слід розглядати нерозривно з економічними категоріями «податкова система» і «податкова політика». У практичному сенсі сам по собі податок не має достатнього функціонального навантаження. Його значимість посилюється у видовій різноманітності, що відображається в податковій системі. Поруч з потребою вирішення багатьох проблем організації податкової системи і реалізації податкової політики держави, залишаються стратегічно важливими концептуальні засади дослідження трансформації у даній сфері. Вважаємо, що доктрина оподаткування спрямована на обґрунтування податків, аналізу трансформації та еволюції податкової системи, обґрунтування податкової політики у контексті розвитку державності.

Таким чином, в основі наукового обґрунтування модернізаційних підходів до оподаткування має лежати цілісне розуміння функціонального змісту та гармонізації основних економічних категорій, що визначені у статті, їх еволюцію та висвітлення в українській фінансово-економічній думці.

Література

1. Єфименко Т. І. Актуальні питання сучасних стратегій реформування податкових систем / Т. І. Єфименко // *Фінанси України*. – 2013. – № 3. – с. 726.
2. Єфименко Т. І. Податки в інституційній системі сучасної економіки / Тетяна Іванівна Єфименко ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2011. – 688 с.
3. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи / за ред. Т. І. Єфименко, А. М. Соколовської. – К. : ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. – 494 с.
4. Кармаліта М. В. Правова доктрина – джерело (форма) права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / М. В. Кармаліта ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2011. – 21 с.
5. Формування конкурентоспроможної системи оподаткування в Україні / Л. Г. Олейнікова ; ДННУ «Акад. фін. Управління». – К., 2015. – 396 с.
6. Податкова система держави: теорія і практика становлення : Моногр. / А. М. Соколовська. – К. : Знання-Прес, 2004. – 454 с. – (Вища освіта XXI ст.).
7. Стрельцов В. Ю. Парадигми та доктрини в теоріях державного управління / В. Ю. Стрельцов // *Теорія та практика державного управління*. – 2014. – Вип. 2. – С. 35–44.
8. Федосов В. М. Податкова система України : підруч. / В. М. Федосов, В. М. Опарін, Г. О. П'ятаченко та ін. – К. : Либідь, 1994. – 464 с.
9. Alm J., Martinez-Vasquez J. Societal Institutions and Tax Evasion in Developing and Transitional Countries, Prepared for «Public Finance in developing and Transition Countries: A Conference in Honor of Richard Bird»/ International Studies Program Andrew Young School of Policy Studies ; Georgia State University. – 2001. – 51 p.
10. Ballard C. L., Scholz J. K., Shoven J. B. «The Value-Added Tax: A General Equilibrium Look at Its Efficiency and Incidence» // *The Effects of Taxation on Capital Accumulation*, ed. by M. Feldstein, Chicago : University of Chicago Press, 1987.
11. Cartou L. Droit fiscal international et européen / L. Cartou. – Paris : Dalloz, 1981. – 280 p.
12. Ogley A. The Principles of International Tax: A Multinational Perspective / A. Ogley. – Intl Information Services Inc., 1993. – 207 p.
13. Турянський Ю. І. Соціально-економічна суть та функції податків / Ю. І. Турянський // *Ефективність державного управління*. – 2014. – Вип. 39. – С. 467–473.
14. Фрадинський О. А. Розвиток теорій оподаткування в період становлення світової фінансової науки / О. А. Фрадинський // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2011. – № 6. – Т. 1. – С. 17–21.
15. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К. : Довіра : Рідна мова, 2000. – 1018 с. – (Бібліотека державного службовця. Державна мова і діловодство). – с. 385.
16. В. Кемеров. *Философская энциклопедия*. – «Панпринт», 1998 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://apiv.dissershop.com/hudojestvennaya/doo-2896.htm>.

17. Толковый словарь русского языка / Под ред. Д. Н. Ушакова. – М. : Гос. ин-т «Сов. энцикл.» ; ОГИЗ ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935–1940. (4 т.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://biblioclub.ru/?page=dict&dict_id=117

18. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный М. : Русский язык, 2000. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/123230/>

19. Анісімова Г. В. Інтеграція природно-правової доктрини в еколого-правову науку, доктрину, політику та законодавство: деякі аспекти / Г. В. Анісімова [Електронний ресурс]. // Теорія і практика правознавства. – 2016. – Вип. 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_14

20. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / Адам Смит. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 684 с.

21. Оніщик Ю. В. Податок і збір як системоутворюючі категорії податкового права : поняття, ознаки, сутність / Ю. В. Оніщик // Адвокат. – 2010. – № 2. – С. 32–35.

22. Бех Г. В. Основы налогового права : учеб. пос. / Г. В. Бех [и др.] ; ред. Н. П. Кучерявенко. – Х. : Легас, 2003. – 384 с.

23. Мельник П. В. Развитие податковой системы в переходной экономике / П. В. Мельник. – Ірпінь, Академія державної податкової служби України, 2001. – 362 с.

24. Береза З. В. Аналіз дефініцій терміна «податки» / З. В. Береза // Вісник Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку. – 2006. – № 570. – С. 76–80.

25. Глухова В. І. До питання реформування податкової системи України / В. І. Глухова, О. М. Борисенко, Ю. В. Чиж // Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. – Випуск 1/2008 (48). Частина 1. – С. 116–119.

26. Мартинюк І. В. Критерії формування податкової політики, спрямованої на еколого-економічний розвиток країни / І. В. Мартинюк // Економічний простір. – 2013. – № 70. – С. 284–293.

27. Тульчинський Р. В. Податкова система України, її недоліки та шляхи реформування / Р. В. Тульчинський, М. О. Змієнко // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. – 2009. – № 6. – С. 42–47.

28. Вахновська Н. А. Реформування податкової системи України в контексті вдосконалення податкового законодавства / Н. А. Вахновська // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2011. – Вип. 7 (2). – С. 306–309.

29. Ревенко О. В. Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави в сучасних умовах / О. В. Ревенко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2014. – Вип. 2. – С. 71–80.

30. Штань М. В. Податкові інструменти регулювання економіки України в умовах глобалізації / М. В. Штань // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dgma.donetsk.ua/docs/nauka/vcheni_rady/12.105.03/30dis.pdf

31. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України / за ред. Т. І. Єфименко. – К. : ДННУ «Акад. фін. Управління», 2015. – 446 с.

32. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія / за заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 448 с.

33. Тімарцев О. Ю. Податковий процес як інститут податкового права / О. Ю. Тімарцев // Фінансове право. – 2011. – № 4 (18). – С. 19–22.

34. Корецький О. М. Податкова політика в системі державного регулювання економіки / О. М. Корецький // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2012. – Вип. 4. – С. 206–211.

СУЩНОСТЬ БАЗОВЫХ ПОНЯТИЙ ТЕОРИИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В УКРАИНСКОЙ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НАУКЕ

*С. М. Голубка, д. э. н., профессор, ГВУЗ «Университет банковского дела»,
А. А. Чинчик, соискатель, Львовский торгово-экономический университет*

В статье исследованы основные понятия теории налогообложения. Доказана важность научных обоснований основных экономических категорий как двигателя развития, в контексте чего исследована сущность налогов, налоговой системы, налоговой политики, доктрины налогообложения, с акцентом на управленческий и системный подходы. Раскрыто значение доктрины налогообложения, под которой понимается совокупность взглядов об источниках формирования налога, его источников и эволюционного развития.

Ключевые слова: налог, налоговая система, налоговая политика, доктрина, доктрина налогообложения, финансово-экономическая мысль.

ESSENCE OF BASIC CONCEPTS THEORY OF TAXATION IN UKRAINIAN FINANCIAL AND ECONOMIC SCIENCE

*S. M. Golubka, D.E., Professor, SHEI «Banking University»
A. A. Chinchik, Ph. D student, Lvov Trade and Economic University*

The basic concepts of the theory of taxation are investigated. The importance of scientific studies major economic categories as the engine of development is proved, in the context of which the nature of taxes, tax system, tax policy, tax doctrine is investigated, with an emphasis on management and system approaches. Significance of tax doctrine is discussed, which is understood as a set of views about the origins of the formation of the tax, its sources and evolutionary development.

Keywords: tax, tax system, tax policy, doctrine, doctrine of taxation, financial and economic thought.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Баранник Л. Б.

Надійшла до редакції 05.10.2016.